

Debattredaktör:
Eva Skog 08-619 24 39,
debatt@dagen.se

ÅSIKT

JOHAN KÄRNBO

Om man blir rädd så fort någon yttrar en avvikande uppfattning, visar inte det i så fall att man är väldigt osäker på bevisen för sin egen teori? skriver Johan Kärnbo.

FOTO: YIFU WU

Björn Ranelid har naturligtvis rätt

Nyheten om Björn Ranelids nya bok *Låt solen lysa över alla barn*, och debatten om boken som kom upp till ytan för ett litet ögonblick innan den begravdes igen i mediebruset, var ett uppriskande ögonblick. Men i en debattartikel i Dagen skrev några medlemmar i ett vetenskapsnätverk att "Ranelid i en väsentlig mening har rätt" och antyder därmed att något han skriver även är fel, och de varnar lite motsägelsefullt för att det Ranelid skriver riskerar att bidra till ökad auktoritetstro och att vetenskapens trovärdighet skadas.

ARTIKELFÖRFATTARNA exemplifierar med ett par specifika citat av Ranelid som de tycks mena är fel: "Big Bang är en teori om hur universum blev till och inte en orubblig sanning. Det är strikt sett en tro." Retoriskt frågar de om Ranelids påstående stämmer. Sedan förklarar artikelförfattarna lite om Big Bang-teorin utan att svara på om Ranelids påstående stämmer. Utan att skriva det rakt ut antyder de att han har fel, men förklarar inte vad som är fel med påståendet att teorin om Big Bang strikt sett bara är en tro.

Som svar på att Ranelid hävdar att Big Bang-modellen "inte [är] en orubblig sanning, den kan inte empiriskt bevisas och beläggas bortom alla tvivel" medger man att inga vetenskapliga sanningar är "orubbliga". Plötsligt har man bekräftat att Ranelid har rätt när han skriver att Big Bang-teorin strikt sett är en tro. Ranelid formulerar sig tillspetsat, men han har ändå helt rätt, och artikelförfattarna ger inte ett enda redigt argument för att han har fel.

ENLIGT artikelförfattarna ger Ranelid "prov på begreppsförvirring". Jag tror snarare att det är artikelförfattarna som gör det. Man blandar ihop två olika frågor, dels frågan om hur starka

Enligt Yuval Harari är de flesta människor i världen lyckligt ovetande om hur osäkra de myter och vetenskapliga teorier är som de bygger sina liv på.

argumentet för Big Bang-teorin är, dels kunskapsfrågan om hur man kan vara säker på att något är sant. Ranelid berör båda frågorna, och det är inte så konstigt om man skriver en hel bok, och i intervjun av SVT:s Anders Holmberg blandas frågorna friskt. Men det är ju inte Ranelids fel. Han väljer ju inte vilka frågor han får.

De citat från Ranelid som artikelförfattarna ifrågasätter handlar om kunskapens natur, om hur man kan vara säker på att något är "orubblig" sant. Men när de ska argumentera emot detta skriver de bara om Big Bang-teorin och om vetenskapliga argument för den teorin. Är inte det ett klockrent "prov på begreppsförvirring"?

VAD JAG KAN se har Ranelid inte ifrågasatt att det finns starkt vetenskapligt stöd för Big Bang-teorin. Han har bara skrivit att vetenskapliga teorier är något man behöver tro på. Det finns ingen motsättning mellan att en teori har starkt vetenskapligt stöd och att man kan tro på den.

Det är intressant att Ranelid och den hyllade historieprofessorn Yuval Harari är så samstämmiga i synen på vetenskapliga teoriers behov av tro. Harari skriver i sin bok *Sapiens* att "Inga begrepp,

idéer eller teorier är heliga och höjda över all diskussion." Om evolutionsteorin till exempel skriver han att det vetenskapliga stödet är så starkt att "sådana teorier anses vara sanna – men alla är ändå överens om att om nya fakta skulle dyka upp som motsäger teorin måste den revideras eller överges".

OM MAN LEVER i illusionen att vetenskap och sanning är samma sak kan man nog inte förstå skillnaden mellan frågan om sanning och om styrkan i vetenskapliga argument. Anders Holmberg verkar leva i den illusionen, och enligt Yuval Harari är de flesta människor i världen lyckligt ovetande om hur osäkra de myter och vetenskapliga teorier är som de bygger sina liv på.

Harari skriver att det normala för etablissemangen är att ta "en vetenskaplig sanning [...] och förklara att den är den slutgiltiga och absoluta sanningen", men att det är ett agerande som står "i motsättning till gängse vetenskaplig praxis". Vetenskapen drivs ju framåt av insikten att man inte vet vad som är sant. Utan den insikten skulle vetenskapen stå still. Att Harari själv är en hängiven anhängare till evolutionsteorin

lyser igenom på nästan varje sida i boken *Sapiens*, men givet att bokens röda tråd är människors icke-rationella tro på myter blir det omöjligt för honom att inte även skriva att vetenskapliga teorier tillhör samma kategori som myter i den meningen att de är något man behöver tro på.

SLUTLIGEN, att fysikprofessorn Ulf Danielsson kände sig tvingad att försvara teorin om Big Bang mot Ranelids ifrågasättande, och varna för Ranelid och hans bok, indikerar mest att Big Bang-teorin inte kan stå för sig själv. Om man blir rädd så fort någon yttrar en avvikande uppfattning, visar inte det i så fall att man är väldigt osäker på bevisen för sin egen teori?

JOHAN KÄRNBO, teol.kand, författare, Uppsala

REPLIK
Läs på [Dagen.se/debatt](https://dagen.se/debatt)

VILL DU DEBATTERA?

Skicka texten till: debatt@dagen.se
Dagen debatt, 105 36 Stockholm
Uppge namn, adress och telefon.
Redaktionen förbehåller sig rätten att korta texten.